

A zsilipőr

[Látó, 2011. január]

Aki igazán ismerte Bilibók Mózes, a zsilipőrt, értetlenül hallgatta, hogy mennyire féltek tőle az emberek. Azok az emberek szinte el sem tudták képzelni, mennyire zsigerien emberiek mindazok, akik félnek Mózesről, a dohányszagú zsilipőrtől. Azok az emberek csak nézték a völgyet a gát alatt, és poharazgattak Mózesrel, miközben surrogott lábuk alatt a víz a zsilipben. Azok az emberek, akik igazán ismerték Bilibók Mózes, sokat nem beszéltek. Mert Bilibók Mózes sem beszélt sokat. Nem kellett. Azok az emberek, akik igazán ismerték Bilibók Mózes, nem léteztek.

Amikor megébredt, Bilibók Mózesnek nem az tűnt fel, hogy nem kopog az eső a bádoglemezes nyúlketrec tetején, hanem, hogy a bejáratú ajtó mellett a falon, az asztal magasságában, egy zöldes, nyálkás csúszómászó tapadt a falhoz, és kidülledt, nagy fekete szemével éppen az álmos zsilipőrt nézte. Igazság szerint beszéltek már róla lent a faluban, hogy ha így folytatódnak a hetek óta tartó esők, előbb vagy utóbb felbukkannak a kégyók, ahogy arról a régi emberek is meséltek. Átkozott idők voltak azok, való igaz, Mózes mégis váratlanul érte a látvány, amint szédülő fejéből a reggeli szobát tapogató szemei a vekker mellett ezt az otromba, genyós micsodát pillantották meg.

Mózes nem volt gyors ember. Olyan volt ébren, mint álmában. Sokszor szólították meg a turisták, ha háttal ült a gáton, pedig fejét finoman félrebillentette vállára, karjait a térdein pihentette, és alig hallhatóan, mint egy cserebogár durrogása, hortyogott. Ha ébren volt, ugyanúgy üldögélt. Mózes ugyanolyan volt, ugyanúgy beszélt, és éppen ugyanúgy nézett, ha ébren volt, ha nem, ugyanis állítólag Mózes nem aludt soha, vagy ha úgy tetszik, nem volt ébren soha. Naponta kétszer sétált végig a gáton. Reggeli után és vacsora előtt. Közben a közeli dombokon üldögélt, és a völgyet nézte rendszerint, vagy a tavat felfelé. Amikor végigsétált a gáton, megnézte a zsilipet, hallgatózott egy percig, figyelte, hogyan peng a habok nyomása alatt a fém, megütögette a láncokat, figyelte a feszültséget a sodronyokban, és az eget kémlelte, lesz-e felhőszakadás.

Azokon a vidékeken, fent a hegyek között, nagyon sok ilyen ember élt, mint Mózes. Magányos férfiak, akikben megkötött az idő: asztalos, fuvaros, harangöntő, fürdőmérnök, vagy éppen zsilipőr. Zárójelű történelemnek. Valahogy bedülöngéltek az életbe, pára-ként lakták be a kiválasztott teret, unott homlokukat nem nyomasztották családfák évgyűri. Csak úgy voltak.

A hétvégén főzött puliszkának kérges lett a széle. Mózes lekanyarította a porcelánnyelű kacorral, közben szemmel tartotta a hideg falon araszoló nyálkás testet. Amikor a kopogásra kinyitotta az ajtót, akkor tűnt csak fel neki, hogy a rendőrök mögött mintha felderengett volna a Nap, a hosszú esők után először. A körzeti rendőrök voltak, jól ismerte őket Mózes, a mindig morcos Ismail Cătu kapitány és a leányarcú Nyisztor Lázár tizedes, aki, ha jól meggondoljuk, anyai ágon vérrokonságban állt Mózesrel, de az egy másik történet. Azon a reggelen a rendőrök szokatlanul feszültek voltak, és amikor leültette őket Mózes a zöld hokedlire, a kapitány rögtön a lényegre tért.

Nem volt ritka, hogy buszokkal hozták fel az üdülőket a gáton felüli mofettákhoz, a Fürdőre, ahogy a helybeliek emlegették. Az egykori gyógyközpont romokban heverő épületei között bátran gyökerezett a gyom, tobzódott az élet, bogarak zizegtek, a kitört ablakok helyén lila virágú bogáncsok igyekeztek a napfény felé. A fürdőhely fehérre meszelt épületei között szabadon buborékolt a kénes víz, távolról elkerülték az amúgy elszaporodott mókusok és búbos erdei pintyek. Az öreg fenyők alatt a rendszerváltás előtt elkezdtek hétvégi nyaralókat építeni, és kis faluvá nőtte ki magát a telep, ahová a nyári hónapokra költöztek ki a közeli városokból a nyugdíjasok, fájó ízületeikből kikúrálni a reumát, sustorgó szívükbe pedig visszacsalogatni az erőt. Ha csoportot hoztak a buszok, elő volt készítve a szállás, az egyszerű faházakban tiszta ágynemű és a vázákban erdei virágok, szárított gombák a tornácon, a falon hideg goblenek várták a csendre vágyókat.

A piros busz kitartóan puffogott felfelé az erdei úton. A gátnál megállt, bizonytalanul topogott egy helyben, kiugrott egy fürge, vörös hajú asszony, a közelben bámészkodó csoporthoz sietett, mutogattak, forgatták fejüket, aztán visszaszaladt, és a lomha, nagytestű busz kerregve indult el bal felé. Amikor

elhaladt a sorompó mellett, Mózes hallotta, hogy a sofőr felkapcsolt kettesbe. Éppen a friss ültetést szemlélte a zsilipőr az agyagos felszíni fejtés helyén, amikor feltűnt neki, hogy milyen kínlódva kapaszkodik az a piros busz felfelé. Biztos egyesben, gondolta Mózes, aki szerette a szerkezeteket, érdekelték a motorok, kíváncsi volt, mi mozgatja a dolgokat, mi az, ami hajt, amitől egy test egyik helyről a másikba jut. Mózes kibámult a csemeték között, és összeráncolta a homlokát, mint amikor kedvére nem való dolgot látott.

Aznap reggel, miután reggelizett, Mózes kiült a háza előtti padra. A természet beszélt hozzá. Ő pedig megkérdezte a széltől, vajon mit üzen aznapra. A szél egy sivítással felelt. Mózes gyermekkorából ismerte ezt a hangot, hallott már nyulat visítani, amikor átvágják a gégejét. Nem tudta eldönteni, hogy fentről a telepről hozta a szél a hangot, vagy lentről a faluból, a tisztás szélén ugyanis a sziklák megváltoztatják a szelek járását, kiismerhetetlenné téve őket. Úgy tűnt, lentről jött a hang, a hegyen túlról, a nagy orosz folyók irányából. A szél felkavaróan langyos volt, mint amikor a fronton először megenyhült, és össze lehetett gyűjteni a jégbe fagyott testeket. Mózes rezzenéstelen arccal nézett a kert bal sarkában álló öreg fenyőre. Egy éjszaka alatt száradt el, barnás tüskéit zörgette a langyos szél. A zsilipőr megcsóválta a fejét. Az erdőben semmi sincs véletlenül. Feltápaszkodott, érezte derekában az időt, és elindult megnézni a friss ültetést az oldalban.

Cätun halkán beszélt, időnként megköszörülte füstös torkát. Nyisztor tizedes, mint egy béka, szemeit folyton a salétromos falon forgatta, míg végül megállapodott a nyálkás szerzeményen, a hűtőszekrény fölött. Látszott rajta, hogy legszívesebben most rögtön megtapogatná, hogy igazából sokkal izgalmasabb számára ez a lény, mint az a nyűg, aminek kapcsán éppen nyomoznak, és ráadásul eszébe jutott a kopoltyúit tárogató güdücről a nádszáltestű Kádár Veronika csúnyája, amit a múlt kedd este pillantott meg a csűr lécei között. Szóval Nyisztor tizedes feje nem állt oda, ahova kellett volna, ezért azon kapta magát, hogy a nagy csendben, ami belengte körülötte a kis konyha káposztaszagú levegőjét, a kapitány az asztalra koppantott horgas mutatóujjával.

Magas volt a vízállás, az átfolyóig már egy méter sem volt. Mózes felkapaszkodott a Tatár-dombra, hogy felláthasson a kanyaron túlra, oda, ahol az elmúlt években az új nyaralók minden zsebkendőnyi földet felemésztettek. Látta, hogy a távolban még szürke volt az égbolt, és a gát fölött ugyan nem esett az eső, a zúzott lóherének a szaga viszont azt sejtette, hogy valahol jég esett. Amikor elhagyta a német katona sírját őrző tisztást, Mózes benézett újból a völgybe egy irtáson keresztül, és akkor látta meg valahol az első székelykapuk irányában a két öreg: egy teljesen ősz, alacsony termetű, fürgé öreg, aki kékes, fűssz tréningfelsőt viselt, botot tartott a kezében, és a társát, egy magas, görbült hátú, simléderes sapkás bácsit, aki hátizsákot vitt a hátán. Mintha szemüvege is lett volna, tette hozzá Mózes, erre pedig Cätun felemelte a fejét, aztán feljegyzett valamit a noteszébe.

Aki ismerte Bilibók Mózes, talán megértette, hogy mennyire sötét az emberi lélek kútja. Mennyire hűvösek a föld alatti szelek és vizek, milyen hosszú út áll a gyökér előtt, amíg nedübe merítheti nyers, fehér húsát, valahol a kút sötét üregeiben. Cätun viszont nem ismerte jól Mózes. Nemrég érkezett a hegyen túlról, miután lefokozták egy sikertelen lopásos nyomozás folytán. Úgy tűnt neki, hogy itt fent a gátnál az idő is lassabban telik, mint a nagy orosz folyók lankás árterében, ahol eddig mozgatta az élet. Kissé bizonytalan volt, amikor kopogtatott a kis nyári konyha ajtaján, és kiverte a hideg veríték, amikor meghallotta, hogy Mózes nyersen eszi meg a nyulakat. Legalábbis ezt beszélték róla a faluban. Bár tapasztalt rendőr volt a kapitány, és a rendőr tudja, hogy bizonyítékok hiányában bármilyen történet gyermekded mese marad, amióta belépett Mózes ajtaján, torkában nyúlporcokat és nyirokcsomókat érzett, amikor nyelni próbált.

Hangtalanul járt az erdőben Mózes, mint egy macska. Erős karjai, mint két tuskó, tenyérszerű fekete bőrszíja mellett csüngtek. Azt beszélték róla, hogy vízimalmokat faragott, valahol a szászoknál, amikor megcsináltatta egy román nő, és elvitette a Duna mellé. Ott élt egy vályogházban a nő mellett, és reggeltől estig halászott a Dunán. Aztán a nő kurváskodni kezdett, összeszűrte a levet egy delta pópával, mert azt tartotta magáról, hogy a sötét erők birtokában bárkivel szembe tud szállni, aztán beutalták a pszichiátriára, és Mózes visszajött Erdélybe. A háza helyén három deréknyi nyírfa nőtt, és alattuk két kőberes szekér mellett lovak legelésztek. A cigányok rézcsatornát árultak, és Moldvába tartottak, mondták, elviszik, ha már ilyen mogorva. A hegyek között megálltak, valahol félúton, és kikötötték a lovakat egy tisztásra. Bilibók Mózes egyet biccentett, kezét nyújtott a vén bulibasának, akit Godot-nak hívtak a purdék, és eltűnt az erdőben. Álmban talált rá Padurár Ilonka, az erdész lánya, és az apja megtette zsilipőrnek, hogy figyelje a vizek állását, és vigyázza a völgy nyugalalmát. Így hát a Mózes életét végigkövette a sötét elem, itt

fenn a hegyek között is, a szelíd óriást, ahogy a gyermekek hívták, valami ördögi fonál fűzte össze a vízzel. Mózes végigcsörtetett az irtáson, és kibotorkált az útra, ahonnan beláthatta azt a meredekebb részt is, ahol a két öreg poroszkált. Ismerte a járást, mint egy vincellér a szőlőset, mindig tudta, hol vannak a napfényes oldalak, és hol lapulnak a sötét, nedves zugok. Aki igazán ismerte Bilibók Mózeset, a zsilipőrt, értetlenül hallgatta, hogy mennyire félték tőle az emberek. Mózes tudta, hogy ha felfelé halad az úton, és aztán végigmegy a sárgás gázt szállító rozsdás cső mellett, egy tisztásra fog érni, amit gesztenyefák vesznek körül, váratlanul a fenyvesek rengetegében. Erről a tisztásról jól beláthatja a teljes vörösfenyős oldalt, amelynek széléhez érkezett a két öreg. Halkan szuszogott a cső, Mózes megállt mellette, beleszagolt a kotlós levegőbe. Az erdőnek ez a része teljesen elmohásodott, és mintha menekülni próbáltak volna a gázok elöl, a gyökerek ott kígyóztak a felszín alatt, mintha erek lettek volna az ördögbordák levelei árnyékában. Szerteszét madártetemek heverték. Mózes itt szerette a legjobban: itt volt a legnagyobb a csend.

Amikor a gát végéhez értek, Cätun levetette a zakóját. Világoskék szolgálati ingjén pillangó formában ütött át az izzadság. Nagyokat horkantott, intett, hogy pihenjenek egyet, így leültek a betonpárkányra, lelógatták a mélybe lábukat, mintha turisták lettek volna. Ahogy zuhant a mélybe a víz, mint egy fátyol, úgy bomlott szét, lassan kitágult, aztán lengén összecukódott, és magába roskadva zuhogott a vasbeton bakra, valahol a fák között. Cätun a mélybe köpött, és a rendszert szidta. Lecsökkentették a fizetését, hogy a fenébe nyomozzon lélekkel az ember ilyen körülmények között? Ráadásul itt a hegyek között, ahol egy szaros kis ügyért is sziklát kell mászni... ha kiabál az ember, meg se hallja a szomszédból senki... a társadalmi érzékenység, hol vannak azok az idők... Balkán ez, kérem, a kutyának a fasza... Mózes a párkány mellett álldogált, borostáját simogatta, mintha elmélázott volna valamin, közben pedig egy vakondtúrást rugdosott kék gumicsizmájával, amikor Cätun a vállára csapott. Folytatták az utat, végig a friss ültetésen keresztül, aztán a magasfeszültségi irtáson vágtak át, sercegték fölöttük a kábelek, Cätun megint nehezen szuszogott. Mózes rágyújtott egy bagóra.

Hetek óta az volt az első nap, amikor nem esett az eső, a tisztáson tenyérnyi víz fölött sárgás gáz kavargott. Tocsogtak a vízben, a tisztás közepén álló kőre fellépett a kapitány, úgy, hogy másnak nem maradt hely mellette. Fújtatott, inge harmadik gombját is kigombolta, Mózes látta, hogy a világoskék ing alatt párolog a kátrányszagú bőr. Csendben álltak egy darabig, csak finom kis csobbanások hallatszóttak, amikor a tizedes megmozgatta a lassan fázni kezdő lábait a vízben. Mózesre emelte a tekintetét, és látta, hogy a zsilipőr egy vércsét figyelt éppen, amint fölöttük körözött.

A két öreg elhaladt az első csorgó előtt, kikerülték a keddi esti felhőszakadás nyomán maradt pocsolyákat, közben pedig látszólag kedélyesen csevegtek. Akár barátok is lehetek volna. Aztán ott, ahol elkezdődik a borókás, letértek az útról, és eltűntek az erdőben. A vércse rövid vijjogásai már lennebből hallatszóttak, és ahogy Mózes abbahagyta a mesélést, Cätun a fejét csóválva a jegyzeteit nézte a kis, kék noteszben. Nem akart összeállni neki a kép sehogy sem. Egy ilyen időszakban, amikor amúgy is rövidek az éjszakák, és az ember álmatlanul bolyong a fenyvesek mélyén, bosszantó a homály, ami nem akar az ember szeme elöl oszolni. Megdörzsölte a szemét, vizet kért, Nyisztor tizedes pedig egy félliteres flakon forrásvizet emelt ki a hátizsákjából. Alig emelte a szájához, Cätun a levegőbe fröcskölte a vizet, közben megállás nélkül krárogott és káromkodott. Milyen átkozott íze van ennek, bassza meg? A Dumnyező verje meg azt a veszett mérgit!

Cätun már több mint egy napja volt szolgálatban, remegett a tokája, idegesen ropogtatta a csirkeporcot a szájában. A Fürdön működő egyedüli falatozóban pihentek, a tegnapi csirkepaprikás maradványai ott heverték a tányéron, amikor felálltak az asztaltól. A piros kockás viaszosvászon asztalterítő a Cätun karjához ragadt, amikor izzadtan rákönyökölt. Távol volt még a nyugdíj, talán az asztmájával elmehetne hamarabb. Mindenesetre, az ilyen esetek azok, amiktől viszolyognak a hegyi falvakba visszavonuló rendőrök. Fölösleges figyelem, nyilatkozatok, sajtó, kinek kell az ilyesmi, amikor már csak karjnyújtásnyira a csendes megnyugvás, jó nyugdíj, kis faház a gyűjtő mellett, unokák, miccs, ilyesmi. Miután elmondott mindent, Mózes kinézett az ablakon, tekintete végigsáncolt a főutca vonalán, és rögtön a kanyarban, ahol az út ereszkedni kezd a völgy felé, meglátta baktatni azt a pakulárt, aki azóta nem

legeltetett a kokojzás tisztáson, amióta a két öreget elnyelte az erdő. Cätun tokája alól horkantás jött fel. Visszajött a szódapor, amit a csirkepaprikásba kevert az a nyúzott képű Bereki. Mózes halkán felemelkedett, és kilépett a bodega ajtajába. A pásztort már nem látta az úton. Cätun kapitány idegesen az asztalra csapott, közben bozontos szemöldökei alól az ajtóra szegezte Mózeset. Levette a sárgás műanyag keretes szemüveget, és az asztalra tette, pont Mózes elé, hogy jól láthassa. Mózes, mint bivaly az iszapba, visszahuppant a székre. Egy szemüveg. Nézte a szemüveget, aztán a kapitányt, és nem értette, mi köze neki hozzá, egyáltalán, miért is ülnek itt, ebben a füstös tákolmányban, ez már nagyon hasonlít egyfajta kínos kihallgatáshoz. Az a két öreg, barátom, eltűnt! Baszod, eltűnt? Cätun szeméibe beköltözött a türelmetlen idegesség.

Azt mondták, már azóta visszajártak a pásztorok legeltetni a kokojzás tisztásra, hogy a hegyen a tatárjárás után felütötte fejét a havasszépe és a szórfű. Minden nyáron látni lehetett az oldalakban a hömpölygő nyájakat, távolról lehetett érezni a faggyúszagot, ami régebben nem volt ismert a fenyvesek között. Még a telepre is betévedtek olykor a juhok, de ez nem zavarta különösebben a kúrára járókat. Megtűrték, hogy a kapu elé szarjanak az állatok, vagy a nyájjal együtt legelésző néhány kecske lelelje a kerítés tetejéről a kövér bürökszalakat. Azon a nyáron három pásztor legeltetett a tisztáson: egy távolról érkezett, sötét bőrű oltyán, egy alacsony, köpcös, sikamlós kezű moldovai és egy pihés arcú, szőke ifjonc az egyik szomszédos faluból. A tisztást teljesen belakták, bárhonnán közelítette meg az ember, fejödényekbe, sajtárokba vagy ágakra akasztott, száradó sajtokba botlott. Ezzel nem is lett volna semmi baj, ha azok az átkozottul véresszájú kutyák ne lettek volna. Volt köztük háromlábú, félszemű, egyesek szerint fej nélküli kutya is, minden esetre nemegyszer történt már meg, hogy lerágott medvecsontokat találtak az út közelében, vagy az itatókban, amerre a nyájak elhaladtak.

Külön, megközelíthetetlen paradicsomban éltek a pakulárok nyájaikkal. Ha valaki sajtot kért, valahol felakasztották az erdőben egy ágra, aztán kapott az illető egy levelet, hol találja meg. Ahogy közeledett a tél, a kutyák egyre gyakrabban lopakodtak be a telepre. Csapzott bundájuk borzalmas szagát sokáig lehetett érezni a léckerítések között. Mindent valami kibírhatatlan feszültség ölelt át. Maga Mózes is érezhette, bár az el nem álló eső miatt főként a házban tartózkodott, csak naponta kétszer sétált végig a gáton, hogy megnézze a zsilipeket. Egy reggel, az út mellett, ott, ahol az út eltér az Ordas-völgy felé, az irányjelző fémtáblára egy test volt felhúzza. Félig lerágott hús lógott róla cafatokban, azt mondták, az egyik pásztor hullája volt, de nem lehetett tudni, melyik. Felismerhetetlen volt. Aztán elcsendesedett a telep, a juhok bőgését továbbra is hallani lehetett a tisztásról, az eső is elállt, és a buszokkal újra turisták érkeztek, hogy kihasználják a hűvös, de utolsó napfényes őszi napokat. A mofették záptojás szagú levegőjében viszont mintha továbbra is ott kísértett volna valami förtelmes, szabadulásra készen álló zsigerpárduc, ami úgy ronthat a telepre, hogy egyszer s mindenkorra széttépi és felzabálja a csendet, ami már évszázadok óta a hegyeken ül.

Cätun idegesen rágtá a ceruza végét. Végre az embere megértette, hogy egy, pontosabban két feltételezett gyilkosságról van szó. De Mózes továbbra is bambán nézett a kapitányra, időnként átbillentette a tekintetét a tizedesre, aki jegyzetelt a gyűrött kis noteszbe, vagy a telefonjával babrált. Nem értette a zsilipőr, hogy ki az áldozat, és legfőképpen mi köze neki az egészhez. Nézte a műanyag keretes szemüveget maga előtt, és ingatta nagy lófejét, mintha zab ment volna a fülébe. Cätun hátradólt a műanyag széken, és mélyen a Mózes szemébe nézett. Nekem elég volt már az a két kibaszott eset a mofettékától, érted? Nem a pásztor érdekel, nyomorult! Eltűnt a két öreg, baszogat a család! Gyorsan meg akarom oldani ezt az egészet, és sipirc, megyek nyugdíjba! Úgyhogy szedd össze azt a lajhár fejedet, és gondolkozz!

Másnap házkutatást végeztek a zsilipőr szolgálati lakásán. Jött még két csendőr a rajoni központtól, ők túrták szét a padlást, a kredenc alatti ládákat, a fészkerben a gabonahambárokat, és a végén lógó orral álltak a tornácon Cätun elé, hogy semmit az ég adta világon nem találtak. Mózes nagy, fekete borjúszemekkel várta, hogy valami történjen most. Tetőztek a patakok, az esővíz most érte el a gyűjtőtávat, a túlfolyó már arasznyira volt csak, vigyázni kellett a zsilipekre. Kiakasztotta a biztosító kakast, a motor megspanolta a láncot, és lassan emelni kezdte a tonnás zsilipet. Az első kattanáásra, ami a szintjelző volt, Mózes csak pislantott egyet, a másodiknál kikapcsolta az áramot, a súly egyből megállította a motort, és a zsilip alatt zúgott kifelé a víz. Mózes ráült a langyos motorra, és úgy nézett a völgybe, mint annak idején az asszony után, amikor a pőfögő Aro rakteréről integetett neki, útban a bolondokháza felé. Semmi sem volt új, régi vizek folytak végig a száradó patakmeder oldalán, és a felszínen, mint egy vízzel telt tüdőnek a bolyhain, a víz apró halikrákat sodort, valahonnán a gyűjtőtó egyik csendes öbléből a távolba,

amerre Mózes tekintete nyaldosta a határt.

A két öreg elhaladt az első csorgó előtt, kikerülték a kedd esti felhőszakadás nyomán maradt pocsolyákat, közben pedig látszólag kedélyesen csevegtek. Akár barátok is lehettek volna. Aztán ott, ahol elkezdődik a borókás, letértek az útról, és eltűntek az erdőben. Mózes hosszasan nézte az utat. Nyolcéves lehetett, amikor az apja egy hajnalban felvetette vele az irhaködmönt, és röviden csak annyit mondott, hogy kövesse. Egy erdő volt az is, akárcsak ez, hatalmas fenyőkkel, mélyen a földbe kapaszkodó eleven gyökerekkel, és a csonttá fagyott föld fölött már a faluban érezni lehetett a kénes bűzt. Az apja haladt elől, mögötte a kis Mózsi, tartotta a meleget a hátán a ködmön. Elindultak felfelé azon a völgyön, amelyen az Ördög pataka folyt. Mélyen járhattak már a völgyben, de a néma kovács, Bilibók Pál nem fáradt el, hallotta, hogy nyomában ott szuszog a gyermek. A barlang ott feketéllett, ahol az elhagyatott kitermelőkonténer állott. Az útról nem lehetett látni, oldalt kapaszkodtak fel, egy rejtett, szűk ösvényen. A kénes bűz egyre szűrösabb volt, Bilibók Pál hátranézett. A gyermek megoldotta mellén a ködmönt, a kénes izzadság kicsapódott a nyakánál. A nagyapja, a vén Bilibók Istók Pál egy hete tűnt el az erdőben, akkoriban azt mondták, elment meghalni. A barlangbejárat után Bilibók Pál meggyújtotta a petróleumlámpát. A gyufát lassan engedte lefelé, és alig ment alább a gyermek állánál, sercegeve kialudt. Közel vagyunk! Alig öt percet mehettek a barlangban, amikor egy küszöbféle húzódott keresztben előttük. Tőle mindkét oldalon sorban kerek sziklakövek, szépen összefogott ruhákkal rajtuk, mint a börtönben. Legalul a nadrág, rajta az ing, a zoknik, az alsónemük legfelül. A kabátok a kövek fölé akasztva, a cipők a kő mellett, jobb oldalon. Olyan volt, mint egy öltöző, meccs előtt. A nagy mérkőzés előtt. Jobb oldalon néhány kő állt üresen, és Mózsi a lámpa fénykörében felismerte a nagyapja kabátját a falon, az első szikla fölött. Néhány lépést tettek még befelé, és a nagyapa dolgai előtt megálltak. Bilibók Pál leemelte hátáról a zsákot, és beleengedte előbb a bakancsokat, aztán a kabátot, a ruhákat, végül a kucsmát. Maga elé tartotta a lámpát, és a barlang belseje felé nyújtotta. Látod, vannak olyanok, akik magukra maradtak! Voltak olyan kövek, amelyekről hiányoztak a ruhák, és olyanok, amelyekről nem. Bilibók Mózes azóta is a torkában érezte azt a kénes, fojtogató bűzt, a barlang hűvös mélyéből kiszűrődő csendet. Szeretett volna távolra költözni, hogy soha többé ne érezze a pokol záptojás szagú páráját, de hát tudta, hogy nem tud kitérni a sors elől. Ahogy tudta, hogy az útról letérő két öreg sem.

Kopogott a kutyaszagú eső a bádogtetőn. Cătuń egyedül ült a kocsmá teraszán, és a pocsolyában az egyre születes és elhaló köröket nézte. A telep magányosan kuporgott az erdő mélyén, mint egy ázott veréb. A turisták már rég hazamentek, a házak ajtaján lakatok jeleztek a csendet. Már egy hete esett, a hegyre újra leszállt az ősz. Elfáradt a sok koslatásban, gyűrött volt hasán az ing, haja szürkén a homlokára tapadt. Kért még egy vodkát. Hamarosan itt a tél, a nyomokat betakarja a hó, a szagokat elnyeli a fagy. Ahogy a fémasztalon könyökölt, a szemközti széken egy nyálkás, zöldes teremtményt pillantott meg. Olyan volt, mint egy csupaszesiga, csak kidülledt, nagy fekete szemei jeleztek, hogy az átalakulás mintha még nem ért volna véget, mintha nem alakult volna ki a végső test, csak egy utazás közepén lenne ez a csinálmány, csak mintha éppen megpihent volna. Cătuń a hegyeken túlrá gondolt. Zavaros gondolataiban ott kavargott a nagy orosz folyók eső után. Nem itt volt ő otthon, mint idegen testet, ki akarta vetni magából az erdő.

Évekkel később, miután polcra került a megoldatlan ügy, amikor Cătuń végleg eldöntötte, hogy Bilibók Mózes teljességgel kiismerhetetlen, hogy azt a szpurkát nyakas fejét vitte volna el a zsilip, a nyugalmazott kapitány a gyűjtő mellett heverészett egy műanyag nyugágyon, amikor a vonal végén jelentkezett Nyisztor. Cătuń úgy ugrott fel, mintha a ménkü csapott volna belé. Beugrott a bordó Dáciájába, végigporzott a gáton, és Moldva felé vette az irányt. Folyt a homlokán az izzadság, ráfeküdt a kormányra, köpte a kipufogó a benzint.

Volt a hegyen túl egy város, az egykori vaskohó köré építve, a nagy orosz folyók árterületére emelték valamikor a szovjet katonák. Azt mondták, kis örmény falu volt helyette, azt rombolták le, amikor a kohó épült, utána pedig a tömbháznegyedek betöltötték a mocsarak közti lankás területet. Csak egy régi kis templom maradt épen, azt nem tudták lenyomni a buldózerek. Mindegyik katona, aki megpróbálta lerombolni a kis kolostort, szörnyű szenvedések közepette lépett a pokolba. Legalábbis így tudták a betonnegyedekbe költöző munkások, amit úgy emlegettek, hogy az örmény átok. Akire rászállott az, feltarthatatlanul sodródott szörnyű végzete felé.

A kis kolostort az első pestisjárvány után építették, oda, ahol az akkori bíró féltestvére, a Bolondnak nevezett Kabdebó „Haramja” Artiom lakott. Ő adta a telket, ő hozatta a követ, és ő szenteltette fel harminc évvel később, mielőtt még halálos ágyáról, mikor mindenki már halottnak hitte, felkelt volna,

kikergetett mindenkit a szobából, köszörülte a torkát egy ideig, aztán kivágta az ajtót, és még a három utcával odébb lakó mézárós is hallotta, ahogy a hurutos géégéből feltörő méreg végigfolyt a macskaköveken: hozzátok ide azt a betyár plébánost, az anyja picsáját!

A plébánia nem egy csendes völgyben pihent, madárhangtól csengő erdők mellett, csobogó patak mellett zöldfüves tisztáson. Amikor évszázadokkal azelőtt, a Bolond felajánlotta a telket, valóban csend honolt a tölgyfák melletti ligetben, rendszerint itt legelésztek azok a lovak, amelyek a fejedelem helyőrségi katonáival vágattak a várkastély felé, ha jöttek a tatárok. Manapság azonban nemhogy a borzalmas bűz, de még a szemetes kamionok zúgása is hallatszott a Komlós-dombról, ahogy a helybéliek a szeméttelpet hívták. Néhány külvárosi szociális tömbház, egy vasút és egy ócskapiac betonlapjai választották el a Komlós-dombot a parókiától, sokszor a szél a templombejáratot úgy megtöltötte szeméttel, hogy a kántor órák hosszat hordta a talicskával, mielőtt bejutott a templomba, közben pedig szarkák köröztek fölötte. Szóval megváltoztak a körülmények a lelkek és tollászkodó angyalok szféráiban is. Olyan volt a neogótikus plébánia a munkás-tömbházak gyűrűjében, mint egy kis oázis. A sarkaiban álló nyárfákon, a kis csoportokban illatozó olajfákon és a csenevész füzekon valósággal tobzódott a negyed madárvilága: a rigók, csízek, időszakosan pedig seregélyek keltette ricsaj beépült a betonrengeteg hétköznapijaiba, akárcsak a dobókockák kocogása, ha a férfiak a porolók melletti asztalon vetették őket. Ide lopózkodt ki civilben a pap is, és itt nyerte el jó néhányszor a bácsik pénzét. Ilyen volt az a század: az maradt életben, akinek sikerült feltűrnie az ingujjat és kesztyűt húznia a pénz kéniszagú kezével. Ezt prédikálta a pap is a kis púpos harangtorony árnyékában.

Nyisztor százados esküvőre érkezett a városba. Unokahúga ment férjhez egy szállkás nyúlpásztorhoz, az esküvőt pedig az örmény templomban tartották, derék polgári szokás szerint. Megható volt a szertartás, a templom nedves csendjében mintha ismerős lett volna a plébános, olyan kedves arcú, szelíd öregember, akárcsak a kántor, mintha ők ketten valahogy összetartoztak volna. A templomkertben, a vadalmafák árnyékában, miközben a fiatal pár a fényképész lencséje elé állott, Nyisztor századost fúrta a kíváncsiság, vajon honnan ismerheti a papot. Évekkel ezelőtt, amikor itt már sem pap, sem kántor, sem gyülekezet, sem hit nem létezett, amikor a Szentlélek messzi földre költözött az átok miatt, egy napon érkezett két férfi. Azt mondták, maga a pápa kente fel őket és küldte ide, hogy a hit újra gyökeret vessen a sziklákon. Azóta plébános és kántor ez a két derék ember, Malakian testvér és Sarkissian barát, egyszer az egyik, másszor a másik, ahogy a pápa utasította, melegsívű, áldott emberek ők, a nagy Kabdebó Haramja egyenes ágú leszármazottai, visszahozták a keresztet a szívünkbe! Így beszélt egy horgas bácsi, és Nyisztor századost kiverte a jeges veríték.

Azt, hogy az örmény átok miként kúszott fel a völgyeken, patakmedreken keresztül a beláthatatlan fenyesek mélyére, hogyan fertőzte meg az egykori gyógykúrákra használt kénes fürdőtelep gyógykútjait, és főként arra a kérdésre, hogy miért, hogy átok volt vagy áldás, és vajon ehhez milyen mértékben volt köze Bilibók Mózesnek, az angyalszívű, óriás zsilipörnek vagy a vérvonalnak, amelyet ő követett, Kabdebó Artiomon kívül talán csak a Jóisten tudhatta volna, ha nem lett volna elfoglalva a vízzel, amely csak folyt lefelé a sziklás csapásokon, belé a gyűjtőtóba, szállította szúnyogok lárváit, nyomta-taszította a gát vasbetonos falát, és szivárványt vetve zúgott alá a völgybe, miközben a zsilip fölött Bilibók Mózes, az ör lassan lóbálta bakancsos lábait, és közben a lenyugvó napot kémlelte, a Cätuntól kapott műanyag keretes távollátó szemüvegen keresztül.

Kategoria: vers, próza

Denumire autor: Dimény Lóránt

Látó Szépirodalmi Folyóirat